

Nederlandse Voedsel- en
Warenautoriteit
Ministerie van Economische Zaken

Q-koorts

Informatie over de ziekte en de procedures van
de NVWA voor dierhouders

Q-koorts bij dieren

De bacterie *Coxiella burnetii* veroorzaakt de ziekte Q-koorts. Bijna alle landbouwhuisdieren, maar ook huisdieren, knaagdieren en vogels kunnen besmet raken met de Coxiella-bacterie.

Q-koorts is een zoönose. Dit betekent dat een dier de bacterie kan overdragen op de mens en bij de mens ziekte kan veroorzaken.

Overdragen van de bacterie

Besmette dieren - die zelf geen ziekteverschijnselen hoeven te vertonen - scheiden bacteriën uit via lichaamsvocht (zoals traanvocht, urine, slijm, speeksel, melk en vruchtwater). Vooral bij het afkalven of aflammeren komen veel bacteriën vrij. Zeker als het een abortus betreft. De wind kan de bacteriën over een groot gebied verspreiden.

Ziekteverschijnselen bij dieren

Dieren kunnen jaren lang geïnfecteerd zijn en geen klinische verschijnselen vertonen. Een infectie bij drachtige dieren kan leiden tot abortus. Er kan sprake zijn van zieke of doodgeboren lammeren, soms van massaal verwerpen (aborteren) van ongeboren dieren. Deze verschijnselen kunnen, vooral bij kleine herkauwers, soms zo hevig zijn dat men spreekt van een 'abortusstorm'.

Diagnose en monitoring

In Nederland is vaccinatie tegen Q-koorts verplicht voor alle melkgeiten en –schapen op melk leverende bedrijven met meer dan 50 dieren en de bedrijven met meer dan 50 dieren voor de opfok van melkschapen en –geiten. Verder zijn deze melk leverende bedrijven verplicht om mee te doen aan het zogenoemde tankmelkonderzoek. Dit onderzoek toont Q-koorts besmette en Q-koortsvrije bedrijven aan.

De vaccinatieplicht geldt ook voor dieren die met publiek in contact kunnen komen, bijvoorbeeld de geiten en schapen op een kinderboerderij en bij lammetjesaaidagen. Ook moeten schapen en geiten voor op een tentoonstelling, keuring of evenement worden gevaccineerd.

Elke veehouder van geiten of schapen is verplicht om een verhoogd aantal abortussen te melden bij de NVWA.

Q-koorts bij mensen

Overdracht ziekte van dier naar mens

In Nederland zijn besmette melkgeiten en -schapen de belangrijkste oorzaak van hoe mensen besmet worden. Mensen kunnen op 3 manieren besmet raken:

- Door besmette stofdeeltjes in te ademen. De stofdeeltjes kunnen zich via de lucht over grote afstanden verspreiden. Dit is de voornaamste oorzaak van besmetting bij de mens.
- Door besmette rauwe melk(-producten) te drinken of onvoldoende verhit besmet vlees te eten. Deze vorm van besmetting komt zelden voor.
- Besmette moeders kunnen hun pasgeboren kinderen infecteren via de placenta en/of de moedermelk.

Ziekteverschijnselen bij de mens

Bij de meeste mensen verloopt de infectie zonder symptomen of lijkt het verloop van de infectie op een lichte griep. Soms verloopt Q-koorts ernstiger. Dan krijgt de zieke in korte tijd heftige hoofdpijn, hoge koorts en een longontsteking met droge hoest en pijn op de borst. De bacterie kan ook een leverontsteking veroorzaken.

Na besmetting lopen zwangere vrouwen, mensen met een afweerstoornis en hartpatiënten meer risico om ernstig ziek te worden.

In enkele gevallen leidt Q-koorts tot een chronische infectie. Dat betreft vaak een ontsteking aan het hart. Chronische Q-koorts komt meestal voor bij patiënten met een onderliggende aandoening.

Voorkómen van besmetting

Mensen kunnen elkaar onderling niet besmetten.

De volgende maatregelen kunt u nemen om te voorkomen dat u Q-koorts krijgt:

- Was goed uw handen nadat u in de buurt van landbouwhuisdieren bent geweest. Zeker in de periode van afkalven en aflammeren (tussen april en juli).
- Vermijd het contact met landbouwhuisdieren als u zwanger bent. Zeker in de periode van afkalven en aflammeren en de periode daarna.
- Drink/et geen rauwe melk(producten). Kook rauwe melk voor consumptie.
- Verhit vlees goed voor u het eet.
- Wees extra alert als u (tijdens het werk) met landbouwhuisdieren in aanraking komt. Bijvoorbeeld in veehouderijen, slachthuizen of in wol- en leerbedrijven

Behandelen van de ziekte

Ga naar de huisarts wanneer u de bovengenoemde klachten hebt.

Q-koorts is te behandelen met antibiotica. Na een Q-koorts besmetting kunt u lang last houden van vermoeidheid. Die vermoeidheid is niet te behandelen maar verdwijnt uiteindelijk wel. Bij chronische Q-koorts is vaak jarenlang behandeling met antibiotica nodig. Ben u eenmaal besmet geraakt, dan ben u daarna langdurig beschermd tegen de ziekte.

Afhandelingsprocedure verdenking door NVWA

In de Gezondheids- en Welzijnswet voor Dieren (GWWD) staat dat Q-koorts gemeld en bestreden moet worden. De NVWA voert deze bestrijding uit.

Melding

Als u of uw dierenarts en/of de GGD Q-koorts vermoedt, moeten allen dit melden aan de NVWA via telefoonnummer 045-5463188.

Ook een laboratorium moet melden wanneer een testuitslag de Q-koorts bacterie aantoont.

Officiële verdenking

Bij een officiële verdenking, treft de NVWA wettelijke maatregelen om te voorkomen dat de Q-koorts bacterie zich verder verspreidt. De dierhouder is verplicht om mee te werken. Uw bedrijf krijgt de status 'verdacht' tot dat is bewezen dat uw dieren niet lijden aan Q-koorts.

Afhandeling verdenking

Na een melding van Q-koorts onderzoekt de NVWA de locatie met de verdachte dieren. De dierziektedeskundige bekijkt of er dieren met klinische verschijnselen aanwezig zijn en telt de aanwezige dieren (ook andere diersoorten). Ook vraagt de dierziektedeskundige of de betrokken mensen ziek zijn.

Daarnaast bemonstert de NVWA de melk en mogelijk dieren. Het Nationaal Referentie Laboratorium onderzoekt de monsters op de aanwezigheid van de Q-koortsbacterie (*Coxiella burnetii*).

Uitslagen/bevindingen

Na ongeveer een week zijn de resultaten van het onderzoek bekend. De NVWA brengt u op de hoogte van de uitslagen.

Maatregelen

Verdenking

U ontvangt van de NVWA een officiële brief over de verdenking en de maatregelen. De GGD en de gemeente waar de verdachte dieren zijn aangetroffen, krijgen een kopie van deze brief. Tijdens de verdenkingsfase mag u geen dieren en/of mest van het verdachte bedrijf aan- of afvoeren.

Besmetting

Wanneer uit het onderzoek blijkt dat uw dieren besmet zijn met Q-koorts, brengt de NVWA u daarvan op de hoogte. Er gelden dan onder andere de volgende maatregelen:

- Bezoekverbod: alleen mensen die vanwege hun beroep of onderneming uw bedrijf bezoeken, mogen in de stallen van uw bedrijf.
- Afvoerverbod: alleen dieren voor slachtdoeleinden mag u (laten) afvoeren van uw bedrijf.
- Aanvoerverbod: alleen dieren die tegen Q-koorts gevaccineerd zijn, mogen uw bedrijf op komen.
- Verplicht: u bent verplicht de mestadministratie bij te houden, ongedierte te bestrijden, en in de stal bakken te plaatsen voor het verzamelen van nageboorten.

Een uitgebreid overzicht van de maatregelen vindt u in de 'Factsheet maatregelen Q-koorts' op de website van het Ministerie van Economische Zaken.

Kosten

De inzet van de NVWA, de dierziektedeskundige en het laboratoriumonderzoek hoeft u niet te betalen.

De medische behandeling die nodig is wanneer u zelf klachten heeft van Q-koorts, vergoedt uw ziektekostenverzekeraar, maar pas ná aftrek van de eigen risicobijdrage.

Vragen en meer informatie

Heeft u nog vragen of wilt u meer informatie? Raadpleeg de website van de NVWA (www.nvwa.nl/onderwerpen/dieren-dierlijke-producten/dossier/q-koorts). Tijdens kantooruren kunt u ook contact opnemen met de NVWA via telefoonnummer via 0900-0388.

Voor vragen over uw eigen gezondheid in verband met Q-koorts kunt u de GGD in uw regio raadplegen (www.ggd.nl).

Meer informatie

Meer informatie over Q-koorts leest u op de website van:

RIVM:

http://www.rivm.nl/Onderwerpen/Q/Q_koorts

CVI:

<http://www.wageningenur.nl/nl/show/Qkoorts.htm>

Voedingscentrum:

<http://www.voedingscentrum.nl/encyclopedie/q-koorts.aspx>

Ministerie van Economische Zaken:

<https://www.rijksoverheid.nl/documenten/brochures/2011/11/24/factsheet-maatregelen-q-koorts>

Deze brochure is het resultaat van de samenwerking tussen de NVWA, de GGD Utrecht en het RIVM.

Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit

Catharijnesingel 59
3511 GG Utrecht

Postbus 43006
3540 AA Utrecht
T (088) 223 33 33
F (088) 223 33 34

info@nvwa.nl
www.nvwa.nl

augustus 2016

